

El llenguatge

8/IX/1979

A l'altre cap del fil

D'una banda podem indicar com a termes sinònims, o de sentit afí, costat, cantó i banda, i de l'altra, cap, punta i extrem. No serien, certament, els de cada sèrie, intercanviables en totes les ocasions, però podem admetre fàcilment aquesta distribució de significats: parlant d'un carrer, per exemple, quan diem les dues bandes, costats o cantons designem les dues línies de cases o edificis, i els dos caps, puntes o extrems indiquen els dos punts més allunyats del seu traçat, és a dir, el començament i l'acabament. Un carrer es travessa d'una banda a l'altra, o d'un costat a l'altre, o d'un cantó a l'altre, i es recorre de cap a cap, de punta a punta, o d'extrem a extrem.

Sembla, doncs, que aquests conceptes i llurs designacions nominals són prou clars i així ens sobta de sentir, quan hom es refereix a una conversa telefònica, que s'esmenta repetidament la persona que hi ha «a l'altre cantó del fil». Difícilment un fil pot tenir cantons. ¿Es que en castellà és més o menys corrent de dir «al otro lado del hilo» —cosa que també resulta sorprenent— i hom no ha fet sinó traduir «lado» per cantó? Certament, «lado» es pot traduir per cantó —sovint, millor per costat—, però sigui com vulgui, en aquest cas cal recórrer a la segona sèrie de sinònims que hem indicat, preferentment a cap: la persona que hi ha a l'altre cap del fil.

Els exemples anàlegs d'aquest ús de cap que podríem esmentar són in comptables: el cap del nas, el cap de la llengua, el cap dels dits. I, sobretot, és clar, els dos caps d'una corda, sense oblidar els que es refereixen a nocions temporals: el cap d'any, el cap de mes, el cap de setmana... L'ús de cap per a indicar l'extrem d'una corda —, doncs, d'un fil— és tan viu, especialment en el llenguatge dels mariners, que ha passat a designar un tros de corda mateix.

I Coromines fins i tot indica que cap, com a pronom indefinit —és a dir, quan diem, per exemple, No me'n queda cap— vindria el seu origen en aquest significat especial, a través de frases com Cerca una corda que en trobi cap, seguint un procés de generalització anàleg al que s'ha conduït de No camina pas i No pugi gota a No escriu pas i No ni pensa gota.

Albert Jané